32. ICARUS konvencija *„Archives and Research – Between the Analog and the Digital“*

Sara Samardžić

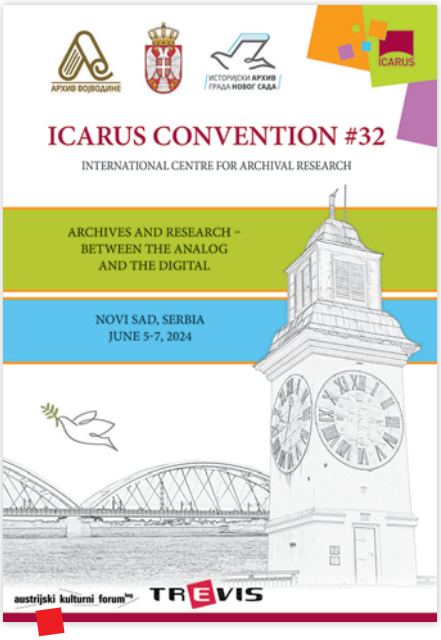
Međunarodni centar za arhivska istraživanja (*International Centre for Archival Research* – ICARUS) održao je svoju prvu ovogodišnju konvenciju u Novom Sadu (Republika Srbija) u lipnju 2024. godine. Domaćini su bili Arhiv Vojvodine i Istorijski arhiv Grada Novog Sada. Radove na temu *Arhivi i istraživanje – između analognog i digitalnog* predstavilo je 45 sudionika unutar više tematskih cjelina: *Manjinske zajednice u Europi – arhivska građa i drugi izvori*; *Arhivi i društvo – analogni arhivist u digitalnom svijetu i Topoteka*. Također su održane i dvije radionice: *Monasteriu,* i *Konzervacija i restauracija papira i pergamenta – studija slučaja*.

Prvu sesiju, *Manjinske zajednice u Evropi – arhivska građa i drugi izvori*, otvorile su kolege iz Arhiva Vojvodine, jednog od suorganizatora skupa. Ljiljana Bubnjević i Aleksandar Bursać predstavili su rad o arhivskom fondu br. 556 Društvo Podunavskih Švaba u Vojvodini 1920-1944, njegovoj digitalizaciji i dostupnosti istraživačima. Fond sadrži građu nastalu radom četiri društva Podunavskih Švaba u međuratnom i ratnom razdoblju, a među dokumentima nalaze se i vojne knjižice, fotografije, tiskovine i privatna pisma osoba iz zarobljeništva.

Nacionalni arhiv Gruzije (Sophio Jobava, Khatia Kinkladze) informirao nas je o njemačkim naseljima i njihovom načinu života dokumentiranom u zbirkama Arhiva. Nijemci su se u Gruziju, kao djelu Ruskog carstva, doselili u 19. stoljeću i brzo su postali sastavnica društvenog i kulturnog života zemlje. Dokumenti koji se čuvaju u Nacionalnom arhivu Gruzije odnose se na dozvole za boravak, popis stanovništva, na zgrade, crkve i škole unutar kolonija, izbore predstavnika iz evangelističko-luteranske crkve u sinod, popis evangelističko-luteranske crkve u Tbilisiju i poduhvat njihovog udruženja žena. Popis njemačkih obitelji uključuje broj domaćinstava, škola, kapela, crkvi i učitelja. Dugi zajednički život utjecao je na duhovni i ekonomski život etničke grupe koja je živjela u Gruziji, kao i na Gruzijce.

Maja Nikolova (UNIHUB, Srbija) bavila se pitanjem digitalizacije kulture Cincara. Srpsko-cincarsko društvo Lunjina osnovano je 1991. u Beogradu, a u razdoblju 1999. – 2010. objavljivali su časopis *Lunjina*, čiji je inicijator bio profesor Pribislav Marinković. Cilj Društva je bio sačuvati cincarski identitet čuvanjem povijesti, jezika, kulture i tradicije. Projekt digitalizacije ove arhivske građe javnosti, posebno mlađim generacijama, nudi mogućnost novih znanja o ovoj etničkoj zajednici, a uključuje digitalizaciju časopisa, pripremu za čitanje i instalaciju Rastko platforme i drugih digitalnih medija.

Prvog dana Konvencije bilo je riječi i o Vlasima u Makedoniji (Marija

Plakat konvencije © ICARUS

Prvi dan konvencije u Arhivu Vojvodine © ICARUS

Belakaposka, Istorijski institut Univerziteta Kiril i Metodije, Sjeverna Makedonija), Muslimanima, Židovima i pravoslavnim kršćanima u srednjovjekovnoj Ugarskoj (Boris Stojkovski, Filozofski fakultet Novi Sad, Srbija), kao i o Romima od 18. st. do 1944. godine u arhivskim dokumentima iz Kiknde (Srđan Sivčev, Istorijski arhiv Kikinda, Srbija).

Drugog dana konvencije u sesiji *Arhivi i društvo – analogni arhivist u digitalnom svijetu*, predstavljeni su izvještaji o raznim projektima digitalizacije arhivista i znanstvenika. Posebnu pažnju privukla je prezentacija Günther Müllbergera (Sveučilište u Innsbrucku, Austrija) o Transkribusu, AI alatu za čitanje povijesnih dokumenata. Riječ je o platformi za digitalizaciju, prepoznavanje teksta, transkripciju i pretraživanje povijesnih dokumenata. Postoji od 2016. godine , a od 2019. djeluje kao READ-COOP SCE (*European Cooperative Society*) s više od 200.000 korisnika i 180 članova, uključujući sveučilišta, knjižnice i arhive. Kolege iz Univerzitetske biblioteke

Detaljan program dostupan je na:
https://documents.icar-us.eu/documents/2024/05/icarus-convention-32-programme.pdf

„Svetozar Marković“ Beograd (Adam Sofronijević, Nataša Dakić, Aleksandra Trtovac), koja je član READ-COOP SCE, predstavili su svoj rad na upotrebi Transkribusa, uključujući digitalizaciju i transkripciju velikog broja rukopisa iz knjižničnih zbirki.

Projekt „Dobivanje informacija na primjeru protokola povijesnih institucija (1880-1940)“ predstavio je Sven Lepa (Nacionalni arhiv Estonije). Radi se o projektu Nacionalnog arhiva i lingvista i povjesničara sa Sveučilišta u Tartu, započetom 2024. s ciljem stvaranja alata za prepoznavanje pojmova i klasifikaciju tema za korpuse povijesnih tekstova. Projekt će se raditi na tri cjeline: 1) protokolima estonske ustavotvorne skupštine 1919. – 1920. pokazujući rađanje nacije; 2) protokolima gradskog vijeća Tartua 1918. – 1940. pokazujući rast grada u međuratnom periodu; 3) protokolima estonskih parohijskih sudova koji ilustriraju seljačko društvo u drugoj polovini 19. stoljeća. Prema navodima autora, preklapanjem i provjerom podataka iz spomenutih cjelina otvorit će mogućnosti analize i tumačenja povijesnih, jezičnih i kulturnih procesa.

Balint Ternovac (Gradski arhiv Budimpešte, Mađarska) govorio je o promjeni imena ulica u različitim razdobljima 20. stoljeća. U izlaganju *Nazivi ulica i politika sjećanja* istražio je kako su zemljopisni nazivi teritorija pripojenih 1920. ili mađarske manjine, koje žive na tim anektiranim teritorijima, predstavljeni na uličnim znakovima u Budimpešti.

Na kraju drugog dana konvencije, u okviru sesije *Topoteka*, predstavljene su virtualne zbirke (Topoteke) Sveučilišta u Zagrebu, Baština Hrvata u Srbiji, Arhiva Bosne i Hercegovine, Pečati Arhiva Vojvodine i Almaški kraj.

Posljednjeg dana konvencije održana je radionica *Monasterium*. Online platforma Monasterium, koja postoji već 20 godina, počela je svoj rad digitalizacijom oko 20.000 dokumenata iz samostana Donje Austrije, koji su bili ograničeno dostupni za istraživanja. Monasterium omogućuje istraživanje i obradu srednjovjekovnih povelja i povelja iz ranog modernog doba kroz bazu podataka koji sada okuplja oko 670.000 dokumenata i 930.000 slika iz 184 arhiva u 15 zemalja. Osim uobičajenih fondova arhivskih povelja, baza podataka uključuje i tzv. zbirke koje predstavljaju digitalizirana izdanja izvora ili virtualno ponovno objedinjene i rekonstruirane arhive. U okviru radionice Antonela Ambrozio (Sveučilište Federico II iz Napulja, Italija) i Maria Pia Tizeo (Sveučilište Bazilicata iz Potenze, Italija) predstavile su se sa temom *Analogni arhivi, digitalna budućnost: srednjovjekovni samostanski arhivi u Južnoj Italiji na monasterium.net*, a Zagorka Avakumović (Arhiv Vojvodine, Srbija) predstavila je zbirku povelja i diploma Arhiva Vojvodine na ovoj platformi.

Na radionici realiziranoj u okviru programa Arhiva Vojvodine, *Konzervacija i restauracija papira i pergamenta – studija slučaja*, svoja iskustva su razmijenili kolege iz Mađarske, Hrvatske, Sjeverne Makedonije, BiH i Srbije.

Osim toga na konvenciji predstavljeno je više projekata: E-ROUTES (*Time Travel Routes through Europe*, AToM (Archives and Traces of Migration) i program Kreativne Europe u Srbiji. Kao i uvijek, na kraju je najavljena sljedeća konvencija koja bi se u listopadu 2024. održala u Napulju u Italiji.

Prvi dan konvencije u Arhivu Vojvodine © ICARUS

Prvi dan konvencije u Arhivu Vojvodine © ICARUS